

8. KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS

Megrendelő: Novaj Község Önkormányzata

Készítő: Tájterv Műhely Kft.

Novaj község Településrendezési eszközeinek alátámasztásául szolgáló

KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS

a 2/ 2005 (I.11.) Kormányrendelet alapján
2019. március havában

1. A környezeti értékelés dokumentáció kidolgozási folyamata

1.1. Előzmények

Novaj Község Önkormányzata 2016-ban adott megbízást és kötött szerződést a Poltrade Bt-vel a település településrendezési tervének teljes körű felülvizsgálatára. A megbízott tervező a Tájterv Műhely kft-t kérte fel a település tájrendezési, környezetvédelmi, külterület-szabályozási munkarészeinek, így a környezeti értékelés elkészítésére.

A tervezés a település teljes közigazgatási területét érinti, ezért az egyes tervek és programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005.(I.11.) Kormányrendelet 1. § (2) bekezdése értelmében a településrendezési terv részeként környezeti vizsgálat készítése kötelező.

A környezeti értékelés az említett rendeletben rögzített tematika tartalmi követelményei szerint került kidolgozásra, a település léptékének, adottságainak és a fejlesztési szándékoknak megfelelő részletezettségben.

1.2. A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódása

A környezetértékelés szervesen kapcsolódik a tervezési folyamatba. A településrendezési eszközök készítését megelőzte a településfejlesztési koncepció elkészítése, amelyhez a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet szerint el kellett készíteni a megalapozó vizsgálatokat. Így a tervezők már koncepcióalkotás idején megfelelő ismeretekkel rendelkeztek a környezet értékeiről, állapotáról és az alapvetően meghatározta gondolkodásukat.

A településtervezés több szakági tervező közös munkájának eredménye, és a terv többszöri tervezői, megbízói, lakossági egyeztetés, visszacsatolás révén formálódik.

Az mindenestre rögzíthető, hogy a tájhasználati, környezetvédelmi, természetvédelmi javaslatok kidolgozásánál, a térszerkezet alakításánál meghatározó jelentőségűek a környezeti vizsgálat, a környezeti értékelés megállapításai.

A tervezés folyamatában a környezeti értékelésben kiemelt adottságok, értékek, célok figyelembe lettek véve, s miután a hatályos tervhez képest nem születtek jelentős nagyságú változtatási javaslatok így a környezeti értékelés adott fejezeteiben nem kellett foglalkoznunk új beépítésre szánt területek kijelölésével és azok várható környezeti hatásaival.

1.3. A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a terv alakulására

A környezeti értékelés eredményeként az eljárásban résztvevő államigazgatási szervek előzetes véleményét, valamint a hatályos településrendezési tervet is figyelembe véve, azokkal összhangban az alábbi tervezést befolyásoló javaslatok születtek.

- Térségi tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területként a település teljes külterületét figyelembe vettük
- a kiváló termőhelyi adottságú szőlő- és gyümölcs termőhelyeken elsősorban a szőlő és gyümölcstermesztést kell támogatni és erre a HESZ szabályozásával is ösztönözni kell.
- a kiváló termőhelyi adottságú, erdőterületbe, valamint a Nemzeti Ökológiai Hálózatba tartozó erdőterületeket erdőként kell szabályozni.
- a meglévő beépítésre szánt területek nagyságát felül kell vizsgálni

- a természeti, táji értékek megőrzését, fejlesztését kiemelt szempontként kell tekinteni a tervezés folyamán.

1.4. A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása az általuk adott véleményeknek, szempontoknak a környezeti értékelés során történő figyelembe vétele, az indokok összefoglalása

A településrendezési eszközök egyeztetése, megvalósítása, érvényesítése következtében várható környezeti hatások vizsgálatát és értékelését összegező környezeti értékelés egyeztetésében a 2 /2005 (I.11.) Kormányrendelet 3. számú melléklete szerint az alábbi államigazgatási szervek vonandók be.

- a környezet-, természet- és tájvédelemre kiterjedően:
Heves megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály
- a természet- és tájvédelemre kiterjedően:
Bükki Nemzeti park Igazgatóság
- a környezet- és település-egészségügyre kiterjedően:
Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály
- az épített környezet védelmére kiterjedően:
Heves megyei Kormányhivatal Állami Főépítésze
- erdővédelemre kiterjedően:
Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Osztálya
- talajvédelemre kiterjedően:
Heves Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága
- a termőföld mennyiségi védelmére kiterjedően:
Heves Megyei Kormányhivatal Földhivatala
- földtani és ásványvagyon védelemre kiterjedően:
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Hatósági főosztály Bányászati Osztály
- kulturális örökség (műemlékvédelem, régészet) védelemre kiterjedően:
Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi hivatala

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint az egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012.(XI.8.) Kormányrendelet 9. melléklete szerint a településrendezési eszközök egyeztetési eljárásában résztvevő államigazgatási szervek közül a környezeti értékelés tartalma szempontjából alapvető véleményt a településrendezési tervet megelőző településfejlesztési koncepcióhoz és a településrendezési eszközök készítéséhez a HMKH Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály, az Észak Magyarországi Vízügyi Igazgatóság valamint a HMKH Földhivatal adott.

A településrendezési eszközök egyeztetési anyagáról az egyeztetés folyamatában érintett államigazgatási szervek közbenső véleménye várható, amely módosíthatja bizonyos mértékben a településrendezési tervet . Az eltérő vélemények egyeztető tárgyalásán kell az álláspontokat véglegesíteni.

A környezet védelméért elsősorban felelős hatóságok előzetes véleménye **Heves Megyei Kormány Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály**

Az Főosztály előzetes levelében közölte, hogy Novaj település területén országosan védett természeti terület nincs. Felhívta a figyelmet a természetes életközösségek, élőhelyek megóvására. Tájékoztattott az Országos Ökológiai Hálózat és a Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezeteiről és igen részletesen leírta a Natura 2000-es területeken folytatandó beruházás feltételrendszerét.

A jogszabályi felsorolásból kiemelte a levegőtisztaság védelmi szempontból fontos jogszabályokat és hangsúlyozta, hogy a területen kizárólag olyan tevékenység folytatható és olyan építmények helyezhetők el, amelyek légszennyező anyag kibocsátása, légszennyezettségre gyakorolt hatása a 306/2010.(XII.23.) Kormányrendelet előírásait teljesíti, környezetveszélyeztetést nem okoz.

Hasonló részletességgel tartalmazza a vélemény a zaj és rezgés elleni védelemről, a hulladékgazdálkodásról és földtani közeg védelméről szóló, a tervezés során figyelembe veendő ismereteket, jogszabályokat.

Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság

Az Igazgatóság felhívja a figyelmet a vízbázis védelmi védőterületekre és védőidomokra. A szakvélemény szerint Novaj északi határrésze az Eger AT-8 és Eger AT-10 hévízkutak hidrogeológiai védőidom „B” zónájának felszíni vetülete területébe esik. Ez a védőzóna belterületet, beépítésre szánt területet nem érint.

Tekintettel arra, hogy a felszíni vizek védelméről szóló 219/2004.(VII.21) Kormányrendelet 2. számú melléklete és az 1:10000-es méretarányú szennyeződés érzékenységi térkép alapján a település területe a felszíni víz állapota szempontjából érzékeny területnek minősül, az erre a területre vonatkozó rendeleteket előírásokat, a tervezés, szabályozás során figyelembe vettük.

Felhívja a figyelmet, hogy új lakó és ipari övezetek csak teljes közművesítéssel irányozhatók elő és csak elválasztott rendszerű közműhálózat építhető ki a csatornával el nem látott területeken.

Fontosnak tartja a vízbázisok, ill. a vizek védelmét szolgáló jogszabályok – 83/2014.(III.14.) ; 123/1997(VII.18); 219/2004.(VII.21) Kormány rendeletek kiemelését.

Novaj nagyvízi mederrel nem érintett és nem tartozik belvízi öblözetbe sem.

EGYÉB VÉLEMÉNYEK

Az egyéb vélemények közül az Erdőfelügyelet az adatszolgáltatásként közli, hogy Novaj község külterületére vonatkozó erdészeti térképállományok a NEBIH honlapjáról letölthetők. A Földhivatal közli, hogy a termőföldek tervezett igénybevételét a lehető legkisebb területi mértékre kell korlátozni. Az átlagosnál jobb minőségű termőföldek más célú felhasználásának tervezését nem javasolják és az csak időleges, illetve helyhez kötött igénybevétel céljából engedélyezhető.

1.5. A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása, az alkalmazott módszer korlátai, nehézségek, felmerült bizonytalanságok

Novaj község környezeti állapotának jellemzésekor, a környezeti értékelés készítésekor felhasználtuk az államigazgatási szervek településfejlesztési koncepcióhoz valamint a településrendezési eszközök készítéséhez adott véleményét, adatait, ismereteit, valamint a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet alapján elkészített Megalapozó vizsgálat környezettel, tájjal, természetvédelemmel foglalkozó munkarészeit. Az adottságok felmérése helyszíneléssel történt és gyűjtöttünk adatokat a településen, elsősorban az önkormányzattól.

Konkrét mérési adatok azonban nem állnak rendelkezésünkre. A fő gond és alkalmazott módszer korlátja az, hogy a környezet állapotát egyes időszakokban, időpillanatokban illetve folyamatában bemutató mérési adatok nem állnak a tervező rendelkezésére.

2. A terv kidolgozásakor vizsgált változatok ismertetése

A tervezés során konkrét változatok nem készültek. A tervezés az elkészített és minden érdekelt által megismert, elfogadott településfejlesztési koncepció és a hatályos településrendezési terv alapján folyt. Az egyeztetések alatt csak egy-egy terület esetében merült fel többféle, különböző célú hasznosítás, ez azonban az egyeztetés során letisztult és a településszerkezeti és szabályozási javaslat egyértelmű területhasználatot jelöl.

2.1. A terv céljának, tartalmának összefoglaló ismertetése, a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos elemek, jellemzők

Novaj közigazgatási határa jelen tervezés során nem változik. A település beépítésre szánt területe sem nő a hatályos tervhez képes, sőt a tervjavaslat, az elmúlt évtizedben be nem épült tartalék lakóterületek csökkentését tartalmazza.

Jelen koncepció eredményeként nem változik jelentősen a település kialakult szerkezete. Az Andornaktályán átvezető M25-ös gyorsforgalmi út átadása lehet, hogy kedvező változást okoz Novaj életében. A település belterületén az új út következtében az egyébként is csekély mértékű átmenő forgalom tovább csökken és ennek következtében Novaj még vonzóbbá válik. A külterületi utak felújításával a lakó, a gazdasági területek és a mezőgazdasági hasznosítású külterületek között közvetlenebb kapcsolat jön létre.

A természet-, a környezet- a táj-, és tájképvédelmi szempontok meghatározóak voltak a terv külterületi szabályozásánál, ez mind az övezetek meghatározásában, mind a HÉSZ szabályaiban visszatükröződik. A külterületi övezeti szabályozással – ez erdőkön kívüli mezőgazdasági területeken - elsődleges cél az adottságoknak megfelelő tájhasználat, a fenntartható gazdálkodás, a tájjelleg, a mozaikos tájszerkezet megőrzése. Az adottságoknak megfelelő tájhasználat a szőlő- és gyümölcsstermesztésre, valamint az állattartás növelésére való ösztönzést jelenti. A gazdálkodás ilyen irányú megújulása, kiterjedése, gazdaságilag és tájésztikailag is kedvező lenne a település számára.

Az új szabályozás meg kívánja akadályozni a területek felaprózódását, a külterületek felesleges, sűrű beépítését. Ugyanakkor támogatja az árutermelést, a családi jellegű gazdálkodást, termékfeldolgozást, az egyes külterületi övezetekben, az ezekhez szükséges építési lehetőségeket, a gazdálkodáshoz szükséges területi méretek megléte esetén.

Tekintettel arra, hogy Novaj területének jelentős részén szennyeződésre érzékeny felszíni, ill. felszín alatti képződmények találhatóak és a település a felszíni víz állapota szempontjából érzékeny terület, a szabályozásnál a víz- és környezetvédelmi szempontokat elsődlegesen figyelembe vettük.

Biológiai aktivitásérték

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény előírása szerint az újonnan beépítésre szánt területek kijelölésével egyidejűleg a település közigazgatási területének biológiai aktivitás értéke az eredeti – azaz a változás előtti – aktivitás értékhez képest nem csökkenhet.

Novaj területén a terv a felhagyott, bozotosodó, műveletlen mezőgazdasági területeken további erdősítést javasol, így a biológiai aktivitásérték nem romlik, sőt miután a terv nem jelöl ki új beépítésre szánt területet –ellenkezőleg csökkenti azt !- így biztos nem romlik a biológiai aktivitás érték, de jelen esetben nem is kell azt kiszámolni.

2.2. A terv összefüggése más releváns tervekkel illetve programokkal

A településrendezési tervek készítése során alapvetően kötelező feladat a magasabb rendű területrendezési tervekkel való összhang megteremtése.

Az Országos Területrendezési Terv (OTrT) fő szabályait és övezeteit a településrendezési terv készítése során figyelembe vettük. Az OTrT Heves megyére vonatkozó tartalmának és

a megyei adottságoknak figyelembevételével készült HEVES Megye Területrendezési Terve amelynek Novajra vonatkozó előírásait, övezeti szabályait a tervezés során a településrendezési tervbe beépítettük. A megyei szerkezeti terv Novaj területén vízgazdálkodási térséget, erdőgazdálkodási térséget, mezőgazdasági térséget, és falusias települési térséget tartalmaz. A településrendezési terv a megyei terv által jelölt kiváló adottságú erdőterületekkel összhangban van.

A megyei területrendezési tervben lehatárolt Nemzeti Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó övezetét a településrendezési tervben ingatlanhatárokkal pontosítottuk.

Novaj tájképvédelmi szempontból kiemelten figyelembe veendő terület övezetét a megyei területrendezési terv alapján pontosítottuk. A tájhasználat szabályozásakor és az övezeti előírások megfogalmazásakor a fentiek figyelembe vétele elsődleges szempont volt.

Említettük, hogy Novaj területe a felszín vizek állapota szempontjából érzékeny területnek minősül. A Helyi Építési Szabályzat előírásainak megalkotásakor ezt a ténytet is figyelembe vettük.

3. A terv megvalósítása környezeti hatásainak, következményeinek feltárása

3.1. A terv céljainak összevetése a terv szempontjából releváns nemzetközi, közösségi, országos szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal

A kiemelt országos környezet- és természetvédelmi célok a vonatkozó törvényekben és országos koncepciókban, stratégiákban fogalmazódnak meg.

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

Az Országgyűlés 2014. január 3.-i OGY határozatával fogadta el a Nemzeti Fejlesztés 2030-Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót (OFTK), a fenntartható fejlődés, a jövő nemzedékek lehetőségeinek védelme és a nemzeti erőforrásainkkal való hosszú távú felelős gazdálkodás következményeinek érvényesítése érdekében.

A koncepció fejlesztési prioritásokat is megfogalmaz és illeszkedik az EU 2020 Stratégiához és a Közös Stratégiai Kerethez. Az OFTK-ban megfogalmazott Nemzeti Jövőkép alapján Magyarország 2030-ban Közép–kelet Európa egyik központja lesz, biztonságos megélhetést biztosító versenyképes gazdasággal, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

A négy hosszú távú átfogó fejlesztési céllal Novaj településfejlesztési koncepciója teljesen összhangban van és így az ez alapján készülő településrendezési terv is.

Kiemelten visszaköszön az „értéktérítő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés”, és a „természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme” átfogó fejlesztési cél, hiszen a szelíd turizmus /lovaglás, borturizmus/ fejlesztése a meglévő adottságokból következik.

A környezeti értékelés szempontjából különösen a hosszú távú életfeltételeinket és a gazdasági potenciálunkat biztosító természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése, az élővilág sokféleségének, értékeinek megőrzése, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása elsődleges fontosságú.

A specifikus célok közül a vidéki térségek, tájak értékeinek, erőforrásainak megőrzése, a sokszínű és életképes agrárgazdaság megteremtése, a természeti erőforrásokkal való takarékos és hatékony gazdálkodás, a stratégiai természeti erőforrások fenntartható használata, a természeti értékek védelme, a környezetminőség javítása mind megjelent Novaj településfejlesztési koncepciójának és településrendezési tervének készítésekor.

Természetesen ezek a gondolatok, célok megfogalmazódnak más és más szempontból és hangsúllyal a Nemzeti Vidékstratégiában, a Fenntartható fejlődés stratégiában, a Nemzeti Természetvédelmi Alaptervben is.

Novaj viszonylag közel fekszik Egerhez, de a kiköltözés által Novaj még nem érintett. Ugyanakkor hosszabb távon érdekelt a gazdaságfejlesztésben, természetvédelemben, turizmusban, amit a közvetlenül szomszédos településekkel és a megyeszékhely Egerrel,

együttműködve kell sikeresen megvalósítani, élve a fenti stratégiák, programok adta szakmai tartalommal, pályázati, támogatási lehetőségekkel.

3.2. Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése a tervben

Az előző fejezetekben is számos környezetvédelmi cél fogalmazódott meg. Itt kissé átfogalmazva környezetvédelmi célként fogalmazhatjuk meg a települési élet- és környezetminőség javítását, a környezetbiztonság erősítését, a természeti erőforrások és értékek megőrzését, a fenntarthatóság szempontjainak kiemelését.

A települési élet- és környezetminőség javítása, a környezetbiztonság erősítése cél, az emberhez méltó, egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosítását jelenti. Novaj esetében az erdőterületek növelésével, a beépítésre szánt területek csökkentésével, a zöldterületek kiépítésével, a környezet kedvezőbbé tételével e célkitűzés megvalósulása irányába mutat a terv. Azt azonban kiemelten hangsúlyoznunk kell, hogy kedvezőbb környezeti változás csak az előírások szigorú betartása, a környezet szennyezésének visszafogása esetén várható.

A természeti erőforrások és értékek megőrzése alatt a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás kialakítását, a környezetszennyezés megelőzését, a fenntartható használat megvalósítását értjük. A településrendezési tervben az adottságoknak megfelelő tájhasználati javaslat kidolgozásával próbáljuk ezt a célt megvalósítani.

A fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése lényeges a jövő szempontjából, hiszen ez a három tényező együttesen biztosítja azt, hogy a növekvő jólét, csökkenő környezetterhelés mellett legyen elérhető. Az tény, hogy a településrendezési terv nem tartalmaz olyan változtatásokat, amelyek ellentétesek lennének a takarékos anyag-, víz-, - és energiahasználat elveivel. A településrendezési tervben szereplő csekély változás, a településszerkezeti tervben meghatározott területfelhasználás a környezetvédelmi célok és elvárások figyelembe vételével kerültek meghatározásra.

3.3. A terv céljainak egymás közti illetve a releváns tervek, programok céljaival való konzisztenciája környezeti szempontból

A településfejlesztési koncepció, a településszerkezeti terv és szabályozási terv felülvizsgálata során a hatályos tervhez képest az új tervben megjelent változtatási elemek – az erdőterületek kismértékű növelése, az adottságoknak megfelelő tájhasználat ösztönzése, a kiváló termőhelyi adottságú szőlő és gyümölcs termőhelyek figyelembe vétele, a külterületi beépítési lehetőségek újragondolása, a beépítésre szánt területek kismértékű csökkentése, a teljes közművesítés, a szennyvízcsatorna hálózatra való rákötés szorgalmazása – településrendezési és környezetvédelmi szempontból is összehangolt változtatások együttese, amelyek a területrendezési tervekkel, az ágazati fejlesztési tervekkel és a megyei programokkal összhangban vannak.

3.4. A jelenlegi környezeti helyzet releváns, a tervvel összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

3.4.1. Novaj azon környezeti jellemzőinek azonosítása, amelyeket a terv megvalósítása valószínűleg jelentősen befolyásol.

3.4.1.1. A terület táji, természetvédelmi jellemzése

A táji és természeti adottságok vizsgálata

Novaj a Bükk-hegység előterében, az Egri-Bükkalja területén helyezkedik el, a Bükk-hegység déli hegyláb-felszínén. Földtörténetileg a Bükk-hegység mintegy tízmillió évvel ezelőtt, a miocén korban a közettömeg kiemelkedésével jött létre. A hegység lábánál lévő vékony földkéreg a Föld belsejében lévő magma állandó mozgása következtében sok helyütt

megrepedt. A repedéseken keresztül feltörő vulkáni por és hamu pedig megkövesedett. E folyamat eredményeként alakultak ki a vastag mészkőrétegből álló hegység előtt a riolit és andezit-tufából álló dombok, dombhátak.

A mészkőrétegbe beszivárgó csapadék jelentős barlangrendszereket, nagyméretű üregeket alakított ki, amelyek tárolják a kőzetrétegek által megszűrt kitűnő minőségű karsztvizet. Ennek eredménye a hegység lábainál az állandó, illetve időszakos források nagy száma.

A Bükk-hegység kialakulását követő időszakban az utólagos földmozgások, kiemelkedések következtében a rétegek felgyűrődtek, feszültségek, törések keletkeztek. Ma ezekben az ÉNy-DK irányú törésvölgyekben futnak a forrásokból, illetve felszínről származó vizeket összegyűjtő, az Alföldre tartó patakok. Novaj területén a Novaji-, és az Ostorosi patak a két jelentősebb vízfolyás.

A mai tájkép, a ma ismert élővilág, - az erdők, állatok - mintegy tízezer évvel ezelőtt alakulhatott ki.

Novaj térsége jellegzetes hegységelőtéri dombsági táj, ahol a dombok magassága legfeljebb 200-220 méter.

Novajon a szántóterület dominál. A feltűnően kevés erdő természetes növényzete tölgy, hárs, kőris és az utóbbi évszázadban főleg akácfaiból áll. Egyes részeken a csereszömörccs bokorerdők a jellemzőek. A sekélytengeri mészkőlerakódás Novaj közigazgatási területén is több helyen előfordul, de zömében az említett vulkanikus eredetű riolitufa a jellemző. Novaj területén mintegy 50% körüli a 40-70 cm termőréteg vastagságú talaj. Eger, Felsőtárkány, Noszvaj és Demjén településeken a felszíntől karbonátos talajok találhatók, mintegy 5-6%-ban.

Novaj éghajlatilag a mérsékelt meleg, mérsékelt száraz éghajlati övezetbe tartozik. Az évi középhőmérséklet 9,5-9,8 °C között mozog. A napsütéses órák számának évi összege 1900 óra. A csapadék átlagos évi értéke 630-650.

Novaj fő vonzerejét a leírások, turisztikai kiadványok szerint a szép természeti környezet, a tiszta levegő, a szőlő- és borkultúra, a sajátos tufába faragott pincék jelentik. A hol enyhébben, hol meredekebben D-DK felé lejtő Egri-Bükkalja területét a barnaföldek, a csernozjom barna erdőtalajok, agyagbemosódásos barna erdőtalajok borítják. A nevezett talajok a mélyebben fekvő öntéstalajokkal együtt kedvező feltételeket nyújtanak az ökológiai folyosókkal tagolt, változatos, mozaikos mezőgazdasági, szőlő- és gyümölcssterületeknek, réteknek.

Tájhasználat, tájszerkezet

Tájhasználat értékelése

Novaj területének jelenlegi tájhasználatát tájszerkezeti egységeként értékeltük.

1. Tájszerkezeti egység

Az 1. tájszerkezeti egység a Mezőkövesd-Andornaktálya főúttól délre, a Szihalmi határ felé, a két patak völgy közé eső novaji határrész. A terület 97 %-a szántó. Több helyen egészen a patakmeder széléig felszántják a földet s így csak néhány helyen van kisebb gyepek ill. bozót. A vízfolyások védelme a mezőgazdasági művelés esetleges káros hatásaitól itt nem megoldott.

A terület Novaj legalacsonyabban fekvő része ahol, az évezredek alatt a magasabb részokről lemosódott, a patakok által összehordott talaj viszonylag kedvező minőségű. Novaj az Egri kistérség közepes, illetve a közepesnél gyengébb talajminőségű települései közül a jobb talajadottságú települések közé tartozik. A Bükk-alján a szántóföldek minősége északról dél-felé javul, így ez a 125-135 tengerszint feletti magasságú terület Novaj legjobb adottságú szántóterületei közé tartozik.

A szántóterület szegélyén, a közigazgatási határon, valamint – a már régen elbontott –

egykori Irma tanyához vezetett út mentén találunk keskeny fás-bokros növényzetet. Épület ezen - a korábbi térképeken Tagos-dűlőnek nevezett - területen nincs.

2. Tájszerkezeti egység

A 2. tájszerkezeti egységet a Novaji-patak völgyétől keletre a kövesdi határig, valamint észak felé az egykori szőlőhegyi, ma kertes mezőgazdasági területként szabályozott területig terjed.

A 19. századi kataszteri térképen Majorsági dűlőnek nevezik ezt a határrészt és a 2000 körül felfrissített 1:25 000-es kataszteri térkép is hasonlóan nevezi. A dél felé egyenletesen lejtő 190 méter magasságtól 130 méter magasságig ereszkedő domboldal kb. 3-4%-os lejtésű, kivéve a patak völgy felé lehajló nyugati kitettséggű domboldal hirtelen letörését, ahol jóval nagyobb kb. 15-18 %-os meredekségű a domboldal.

A korábbi évszázadokban a patak völgy kivételével szántóként hasznosították a területet. Így van ez most is kisebb-nagyobb eltérésekkel. A falu, a gazdasági terület alatt a patak menti rész gyepes hasznosítású és az említett meredekebb domboldal is gyepes. A magasabb részeken ebben a tájszerkezeti egységben is megtalálható a szőlő. Az 1990-es években, ill. az ezredforduló környékén telepítettek a terület 185 méter magasságú felső részére, mintegy 20 ha nagyságú szőlőt. Az enyhe lejtésű, fennsík jellegű terület géppel könnyen művelhető és feltehetően jó minőséget is ad, hiszen a közigazgatási határ túloldalán egykor Mezőkövesd város szőlőhegyei terültek el.

Ebben a tájszerkezeti egységben erdő nincs. A Novaji-patak mentén van vékony galéria növényzet és a régi, valamint a mai földút mellett vannak fák, ill. bozótos növényzet. Ezen kívül egy vízmosásos részt borít fás növényzet. Építmény nincs a tájszerkezeti egységben.

A Novaji-patak menti gyepes patak völgy az Önkormányzat 3/2002 (II.25.) Önk. számú rendelete szerint, helyi védettség alatt álló terület. A csaknem tíz hektár nagyságú, a hatályos terv szerint a 053/11.12 hrsz.-ú ingatlanokra kiterjedő Novaji-völgy elnevezésű terület kaszálórétként hasznosul. Évente kétszer kaszálják. A terület északi, falu felőli részén egy nemesnyaras található. A rét állapota természetesnek tekinthető, azonban a keleti oldalon jelentkező cserjésedés, akácodosás problémát okoz. A déli, illetve a nyugati oldalon a patak mellett levő vékony bokorsáv fészkelőhely a madarak részére.

A közelmúltban készült - dátum nélküli - ökológiai állapot felmérő adatlap –Szabó Attila, szaboattilaalabaj@gmail.com – szerint a terület kiterjedése 40 ha(!), ez esetben a keletre eső nagyobb gyepterület is feltehetően része a helyi védett területnek.

3. Tájszerkezeti egység

A 3. tájszerkezeti egységet a belterülettől keletre, a Majorsági dűlőtől északra jelöltük ki. Keleti határa a közigazgatási határ, északról pedig a hatályos terven a Szomolya felé tervezett út – meglévő földút – a határvonal.

Ez a terület a 2. –es tájszerkezeti egységnél jóval változatosabb domborzattal és tájhasználattal jellemezhető. A település déli részén, a Szeszfőzdétől keletre lévő völgy a hatályos terven kertes mezőgazdasági területként van szabályozva. Ezen a területen megítélésünk szerint a 20. században alakult ki a szőlős-gyümölcsös, kisparcellás tájhasználat. Érdekesség, hogy a völgy Kelet- Nyugat irányú s így a déli és az északi lejtők a jellemzőek, így még az északi oldalakon is volt a korábbi évtizedekben szőlő, feltehetően egy sajátos kedvező mikroklima következtében. Ma már jóval kevesebb a művelt a szőlőterület, főleg az utóbbi két évtizedben csökkent a művelt szőlő nagysága. A parcellák egy részét szántóként művelik, a nagyobb részük azonban műveletlen, parlag. A Völgy felső szakasza vízmosásokkal szabdalts gyepterület és csak a legfelső részeken van néhány hektár szántó. A faluhoz közel, az Újtelep felett, két darabban többhektáros szőlőültetvényt telepítettek.

Erdőfoltokkal itt is csak a vízmosásokban találkozunk. A vízmosásos erdők közül a Sajó-völgyi a legnagyobb. A Sajó-völgy felett a hatályos rendezési tervben két kertes

mezőgazdasági területnek kiszabályozott terület van, ám ezeket még kevésbé művelik, mint a Szeszfőzde fölötti területeket. Ezek a részek sem voltak korábban szőlőhegyi területek és feltehetőleg ez is az egyik oka, hogy a művelésük gyakorlatilag a nagyüzemi szőlőültetvények kiosztását követően abbamaradt.

A közelmúlt kataszteri térképén Bangadér néven nevezett dűlőben -190-200 méter magasságban – nagyüzemi művelésű szőlőt telepítettek. E korszerű, mintegy 30 ha nagyságú ültetvény a Tardi- út felső szakaszának két oldalán helyezkedik el.

A 3. tájszerkezeti egység északi határán a Sajó-völgy felett helyezkedik el Novaj egyik legismertebb és legjobb termőhelye a Juhszalagos dűlő. Ez a határrész, amely 170 és 200 méter tengerszint feletti magasságban, ideális déli fekvésben található egyike Novaj történelmi szőlőhegyi területeinek, ahol csaknem 1000 év óta szőlőtermesztés folyik.

A belterület határától kezdődően a Szomolya felé vezető dűlőúttól délre és délkeletre kb. 35 ha szőlő került eltelepítésre, amely a 8-10 %-os meredekségű területen még gépekkel is megművelhető és a fekvéséből, mikroklímájából következően ideális minőséget ad. Külön ki kell emelnünk, hogy ezen a határrészen már a vulkanikus alapkőzet – Gyulakeszi riolittufa – a meghatározó.

A faluhoz közelebb eső ültetvényeket a magánosítás során 2-3000 m²-es parcellákra osztották s ennek megfelelően van, amelyet példásan művelnek, de van több parcella is amely szántó, gyeperő vagy parlag.

A 3. tájszerkezeti egységben viszonylag kevés a szántó, több a gyeperő. Műveletlen területek is előfordulnak a meghatározó nagyságú, kb. 70-75 ha nagyságú szőlőültetvény mellett.

A 3. tájszerkezeti egységben a Szeszfőzde melletti kertes mezőgazdasági területen található néhány kisebb épület. A szántó, gyeperő hasznosítású területeken, illetve a nagyüzemi jellegű szőlőültetvényekben nem épültek épületek.

4. Tájszerkezeti egység

A 4. tájszerkezeti egységbe Novaj északi határrésze tartozik. A belterületről északra, északkeletre eső területet kelet és észak felől a közigazgatási határ, nyugat felől a Novaji-patak határolja. A terepegység meghatározó része az Öreg-hegy, amelyről többször említettük, hogy ez Novaj legrégebbi szőlőterülete. A hatályos rendezési terv azonban csak két kicsiny területrészt szabályozott kertes mezőgazdasági területként a régi szőlőhegyi területből. Az Öreg-hegy nagyobb részét általános mezőgazdasági területbe, illetve erdőbe sorolta. A jelek alapján az Öreg-hegy hagyományos szőlőművelése is a múlté. A magasabb részeken telepített nagyüzemi jellegű ültetvényeket művelik, a régi paraszti szőlők legnagyobb része parlag. Három, erdőként is üzemtervezett erdőfolt van a területen – a 2/B, 2/C, 2/D, 2/E, 2/F, 2/G erdőtagok – amelyek közül kettő elsődlegesen védelmi rendeltetésű.

A Méti-hegy a Novaji-patak völgye felett keleti irányban helyezkedik el, amely évszázadok óta szintén művelt szőlőhegy volt. A hegy északi részét még az 1980-as években is művelték ám mára egyetlen egy művelt szőlőparcella sem maradt. A hegy magasabban fekvő -170-200 m – egykori szőlőhegyi része, sőt a patak-völgy egy része – Felső-rét- is üzemtervezett erdő. (1/A, 1/B, 1/C, 1/D, 1/E1,2,3; 1/H, 1/I, 2/A) . A hegyoldali erdők védelmi - , a patakmentiek gazdasági rendeltetésűek.

A terület többi része az Öreg-hegyhez hasonlóan bozót, parlag.

Épület ebben a tájszerkezeti egységben a faluhoz közeli kertes mezőgazdasági területen található.

A területen több kisebb-nagyobb kőfejtő, bányagödör található. Kettő, a régi tufakőbánya maradványa közvetlenül a falu végétől keletre, északkeletre 150-200 méter távolságban helyezkedik el.

A többi kisebb, beerdősödött bányaseb a szomolyai határ felé esik.

Az ember általi használatból fokozatosan kiszoruló területen több védett terület található. Ezek közül érinti a 4. tájszerkezeti egységet – az egykori tájhasználatra emlékeztető - Szőlők köze nevű határrészen elhelyezkedő Novaji-rét megnevezésű helyi jelentőségű természeti terület. Ez a védett terület mocsárrét, amelyet évente kétszer kaszálással kezelnek. A helyi jelentőségű védett természeti terület egyúttal Natura 2000-es terület is a HUBN 20010 –es

számú. Szomolyai Kaptár-rét elnevezésű, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik A 76.85 ha nagyságú Natura 2000-es területből mindössze 2,5 ha – a 0213, 0214, 0219 hrsz.-ú területek – érinti Novaj közigazgatási területét.

Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

Novaj a Bükk-hegység előterében fekszik. Annak ellenére, hogy mind a Mátrai Tájvédelmi Körzet, mind a Bükki Nemzeti Park szerves közelségben található Novajon nincs országos jelentőségű védett természeti terület.

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Tájképvédelmi övezet (forrás: BNPI adatszolgáltatás)

Novaj szép természeti környezetben, a Bükk-hegység közvetlen előterében, tájképi szempontból értékes területen fekszik. A települési térség területén kívül a közigazgatási területe északi és középső része, a változatosabb domborzati adottságú területei tartoznak a tájképi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetébe, mind az Országos Területrendezési Terv, mind pedig a Heves megyei területrendezési terv szerint. A megyei terv nem fogalmaz meg külön előírást, így ezen övezetre az Országos TrT előírása érvényes.

Az OTTr/2003. évi XXVI. tv 2§ 32.b. pontja szerint tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület: országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei tervekben alkalmazott övezet, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak.

Az övezeti szabály 14/A. § kimondja, hogy meg kell határozni a tájjelleg megőrzendő elemeit, a hagyományos tájhasználat helyi jellemzőit, valamint a területhasználatra és az ott elhelyezett építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat.

Bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni, a közművezetéseket, építményeket tájba illesztett módon kell elhelyezni.

Novajon elsősorban a település belterülete, beépítésre szánt területe közvetlen környéke, valamint a főbb közlekedési folyosókról és kilátóhelyekről feltáruló tájrészleteken és a védett természeti területeken kell a táji értékeket kifejezetten hangsúlyosan megőrizni.

Az egyedi tájértékek jegyzékét a BNP adatszolgáltatása alapján mellékeljük.

A jellegzetes tájképek megmaradását, megújulását elsősorban a tájhasználat szabályozásával, az adottságoknak megfelelő művelési ágak ösztönzésével és az építhető épületek mértéktartó szabályozásával kell elérni.

Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló terület, érték, emlék

Nemzetközi védelem- Natura 2000-es területek

A Natura 2000-es területek az európai közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok összefüggő ökológiai hálózata, amely Európa 17%-t, Magyarország 21%-t érinti. A cél a természetes élőhelytípusok, a közösségi jelentőségű állat-és növényfajok védelmén keresztül a biológiai sokféleség megóvása, a kedvező természetvédelmi állapot fenntartása, helyreállítása.

A Natura 2000 –es területek a 79/409 /EGK madárvédelmi irányelv és a 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelv alapján kerültek kijelölésre. A madárvédelmi irányelv célja a természetes módon előforduló madárfajok védelme. Az élőhelyvédelmi irányelv fő célkitűzése a biológiai sokféleség megóvása a fajok és élőhelytípusok hosszú távú fennmaradásának biztosítása.

Novaj területét két Natura 2000-es terület érinti.

Az egyik Szomolyai Kaptár-rét elnevezéssel, HUBN 20010 jelzéssel kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület. A Natura 2000-es terület kiterjedése 76,85 ha, amelyből azonban csak 2,5 ha nagyságú terület esik Novajra. Az érintett helyrajzi számok: 0213, 0214, 0219. A helyi védett ségű természeti területek között említettük, hogy Novaji-rét néven az Önkormányzat 3/2002.(II.25.) Önkormányzati rendelettel 2,5 ha-os területrészt helyi védett természeti területnek nyilvánított.

A fő természetvédelmi célkitűzés a fajgazdag mocsárrét fenntartása, a cserjések visszaszorítása, az élőhelyek mozaikosságának biztosítása.

A másik Natura 2000-es kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Novaj nyugati, Ostorossal közös határán található. Az Ostoros – patak menti erdőpuszta elnevezésű, HUBN 20011 jelű területen, a Csátés völgyben ez egykori erdőssztyepp növényzetnek értékes maradványai vannak. E maradvány jelentősége abban áll ez a löszön kialakult erdőssztyepp egykor Magyarország meghatározó részét borította, mára pedig gyakorlatilag teljesen eltűnt.

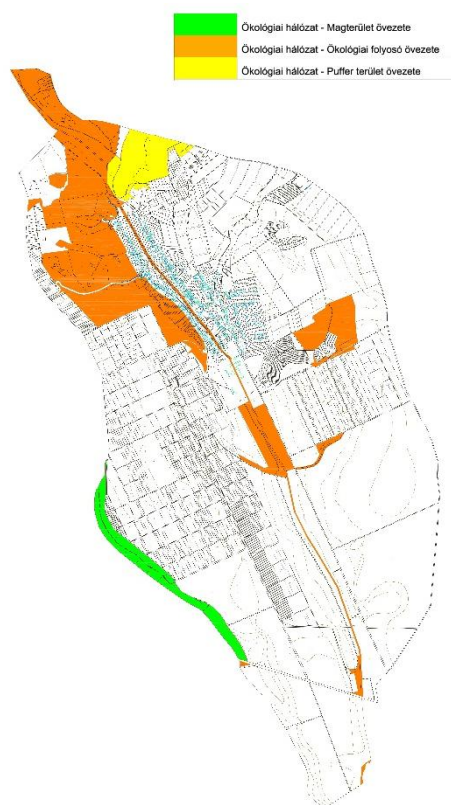
A 48,86 ha nagyságú területből Novaj határába 28,73 ha tartozik, a 0101/1, 0125/2-4, 0125/6-10 hrsz.-ú ingatlanok területén. A Csátés-völgy egykor legeltetett völgy volt az alföld és a középhegység határán és így több olyan növény is megmaradt, amelyek a Bükk hegységben nem találhatók. A völgy két oldalán lévő molyhos tölgyes erdő maradvány az ősi erdőssztyepp erdő- cserje- gyepek mozaikosságát őrzi. A fás növényzetet kisebb tisztások szabdadják.

Jelenleg hasznosítás csak a patak két oldalán lévő réteken folyik, a meredekebb domboldalakon nincs kezelés. A területet a beakácosodás veszélyezteti.

A Natura 2000-s területeken a jogszabályoknak megfelelő tevékenységek végezhetők és a HÉSZ-ben is ennek megfelelően kell szabályozni a területeket.

Nemzeti ökológiai Hálózat

A NÖH három elemből, a kiemelten védendő, természetes állapotú magterületből, a magterületeket összekötő hol folytonos, hol megszakadó ökológiai folyosókból, valamint a magterületeket körbevevő, jellemzően természetközeli élőhelyekből álló puffterületekből áll össze. A magterületek és az őket összekötő zöldfolyosók hálózatának, az ökológiai hálózatnak kiemelkedő jelentőségük van az élőhelyek folytonosságának biztosításában.

A Bükk-hegység, a Bükki Nemzeti Park területe hazánk egyik legnagyobb összefüggő természetes állapotú területe. A nemzeti park teljes területe gyakorlatilag magterület és a nemzeti parkon kívül magterület a Bükk-hegység környezetében csak néhány helyen, így Novaj térségében lett kijelölve.

A Novaj-Szomolya közigazgatási határig lenyúló magterület összefügg a Bükk hegység egészét magában foglaló magterülettel, azaz a Bükk-hegységi ökoszisztéma szerves része.

A magterületek olyan élőhely együttesek, amelyekben a külső és belső környezeti feltételek révén a természetes folyamatok érvényesülnek, s így biztosított a természetes életközösségek fennmaradása.

Magterületnek a Méti-hegy beerdősült északi részét és az Ostorosi Csátés patak völgyét jelölték ki.

Ökológiai folyosóként a Novaj patak északi völgye, a Méti-hegy további részei, valamint a Kányás, a Homokos-tető, a Kerek-domb, a Macskás-domb és a Novaji rét helyi védettség alatt álló területeit sorolták. Puffer területbe az Öreg-hegy tartozik.

3.4.1.2. A terület jelenlegi zajterhelésének ismertetése

A zajterhelés általában a közlekedésből esetleg nagyobb ipari, mezőgazdasági feldolgozó üzem működése során kibocsátott zajokból jöhet létre.

A levegőtisztaság védelmi fejezetben említettük, hogy Novajon csak kisebb jelentőségű mezőgazdasági üzem, telephelyek találhatók. A település bár légvonalban mindössze néhány kilométerre esik Egertől és az M3-as autópályától, jelentős lakóterület, ipari telephely fejlesztés nem várható, sőt a be nem épült lakóterületek visszaminősítése szerepel a tervjavaslatban.

A közlekedésből eredő zajterhelés a Novaj belterületén áthaladó a Mezőkövesd-Eger közötti országút mentén, különösen a belterületi szakaszon számottevő, de valószínű, hogy a belterületi zajterhelés az M25-ös gyorsforgalmi út átadását követően jelentősen mérséklődni fog.

A közlekedésből származó zajterhelési határértékeket a területen, a 27/2008.(XII.3.) KvVM–EüM rendelet melléklete alapján az alábbi táblázat tartalmazza:

Közlekedési zajtól származó határértékek:

Zajtól védendő terület	Kiszolgáló úttól, lakóúttól származó zajra		Az országos közúthálózatba tartozó mellékutaktól, a települési önkormányzat tulajdonában lévő gyűjtőutaktól és külterületi közutaktól származó zajra	
	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra
Üdülőtérület	50dB	40 dB	55 dB	45 dB
Lakóterület (falusias, kertvárosias), különleges területek közül az oktatási létesítmények, temetők területe, zöldterület	55 dB	45 dB	60 dB	50 dB
Gazdasági terület	65 dB	55 dB	65 dB	55 dB

3.4.1.3. A terület jelenlegi levegőtisztaság – védelmi állapota

Novaj területén — amint a Megalapozó Vizsgálatban is említettük — a közlekedés kivételével nem található jelentős légszennyező létesítmény.

Novaj a 4/2002 (X.7.) KvVM. rendelet alapján a 10. légszennyezettségi zónába tartozik.

A különböző irodalmi adatok alapján Novaj levegő-minősége kifejezetten kedvezőnek, jónak minősíthető. Miután a településen nincs jelentősebb légszennyező létesítmény, a levegő minőségét a közlekedés mellett, a lakossági fűtés veszélyezteti.

A gépjármű közlekedés során korom, por, szénhidrogének, ólom, kén- és széndioxid jut a környezetbe. Elsősorban az átmenő forgalom okozhat időnként gondot, az Eger-Mezőkövesd közötti országúton folyó közlekedés, de miután ezen a szakaszon csak akkor nő meg az átmenő forgalom, ha az Andornaktálya felé vezető jobban kiépített úton megnehezül a közlekedés, ez a szennyezés csak a belterületi szakaszokon helyenként és időnként számottevő.

A gázhálózat csaknem teljesen kiépült, de a magas üzemelési költségek következtében a lakosság egy része fával (is) fűt. A nagykiterjedésű erdőségek közelében fekvő településben ez teljesen természetes. A fatüzelés azonban a levegő nagyobb mértékű szennyezésével jár, mint a gázfűtés és télen nitrogéndioxid, korom, kéndioxid- és szénmonoxid is kerül a levegőbe. Ez a szennyezés azonban az egészségügyi határértéket nem éri el.

Olyan mértékű ipari tevékenység, amely a levegő minőségét veszélyeztethetné, nincs a településen. Sajnálatosan az állattartás is jelentős mértékben visszaesett.

Gondot a nagykiterjedésű bozótos és gyepek parlagterületek, illetve a gondozatlan szőlőterületek jelentenek, amelyekről allergén anyagok kerülhetnek a levegőbe. Ideális lenne ezen területek tisztítása, de az legalább akkora feladat mint az állandó művelés.

3.4.1.4. A terület felszíni, felszín alatti vizeinek állapota

Novaj területén néhány kis forrás és időszakos vízfolyás található, amelyek a felettük lévő dombok rétegeiben összegyűlt vizekből táplálkoznak. A település közepén halad keresztül a oldalvizeket befogadó legjelentősebb vízfolyás a Novaji-patak.

A források főleg a falutól Északra lévő területen fakadnak. A természetvédelmi részben kiemeltük, hogy az 5 liter/ percnél nagyobb vízhozamú források a természet védelméről szóló törvény szerint a törvény erejénél fogva ex lege védettek.

A vízfolyások és források minőségéről részletes mérési adatokkal nem rendelkezünk.

A külterületi tájhasználatban a szántóföldi művelés csökkenése következtében a mezőgazdasági eredetű szennyezések csekélyek. Jelentősebb talajszennyezés csak időnként, egy-két helyen valószínűsíthető.

A település magasabb részein ahol erdővel, gyeppel borított a földfelszín és épület sincs a területen, és a szőlőművelés is visszaesett, a felszíni és felszín alatti vízkészlet nem veszélyeztetett.

Az alacsonyabb részeken különösen a település környékén a kommunális szennyvizek szennyezték a felszín alatti vizeket. A teljes körű szennyvíztisztítás megoldása, mind a település fejlődésének érdekében, mind a fenntartható fejlődés szempontjai miatt elengedhetetlen volt.

A csatornahálózatra való rákötés kötelezésével és ellenőrzésével biztosítható a felszín alatti vízszennyezés csökkentése. Novajon a szennyvízelvezetésről, kezelésről a Heves Megyei Vízmű Zrt. gondoskodik, a szennyvíz nyomott rendszerű vezetéken jut el a tisztítóba.

Novaj a „7/2004 (XII.25.) KvVM rendelet alapján a felszíni víz szempontjából fokozottan érzékeny települések közé tartozik illetve a 27/2006.(II.7.) kormányrendelet „a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelméről” szerint nitrát érzékeny terület. A fentiek miatt a vizek szennyezésének megakadályozása alapvető fontosságú. A tervezett fejlesztéseknél, a gazdasági tevékenységek során a szennyvízelvezetés és tisztítás szakszerű megoldását meg kell valósítani, a szerves anyagok, vegyszerek talajba, vízbe való bejutását meg kell akadályozni.

3.4.2. A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása

A tervben javasolt változtatások alapján a környezeti állapotot veszélyeztető egyéb környezeti hatások bekövetkezése a terv távlatán – 10 év – sem várható.

A Heves Megyei Területrendezési Terv a novaji határ külterületi részein mezőgazdasági és erdőgazdasági területeket határoz meg. A településrendezési terv figyelembe véve a magasabb rendű területrendezési terveket, programokat, koncepciókat és a helyi igényeket a táji-természeti adottságokkal összhangban lévő fenntartható tartalmú tájhasználatot szabályoz.

3.4.3. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha a terv nem valósul meg.

Alulhasznosított kiváló termőhelyek

Novaj a szőlő termőhelyi katasztere szerint kiváló ökológiai adottságú termőhelyekkel – szőlő, gyümölcs – rendelkezik, amelyek részben alulhasznosítottak és emellett nagy a parlagterületek kiterjedése is. A dombos külterületi határ nagyobb része kiváló termőhelyi adottságú – a szőlő termőhelyi kataszter I. osztályába tartozó – mezőgazdasági terület. A termelési, tájképi veszteség mellett gond a korábban általánosan elterjedt, tájhasználati kultúra (szőlő, gyümölcs) stagnálása.

Az alulhasznosított kiváló szőlő- és gyümölcstermőhelyek kedvezőbb hasznosítására ösztönöz a településrendezési terv az országos és megyei koncepcióknak, stratégiáknak (OFTK, Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia, Megyei területfejlesztési Program) megfelelően. A terv megteremti a lehetőséget a családi, a korszerű kisüzemi gazdálkodás kiterjedésének ezeken a kiváló területeken.

Gyakorlatilag ugyanebbe a témakörbe tartozik a szántó- és gyepterületek műveletlenül hagyása. A mezőgazdasági területek nagy részét nem művelik. Megszűnt az állattartás, a

legeltetés, a gyepterületek befásodtak, beerdősültek, a gyengébb minőségű szántóterületek pedig begyepesedtek.

Novaj sajátos értékei közé tartoznak a pincesorok, amelyek turisztikai hasznosítása, a borturizmus fejlesztése kifejezetten javasolható.

Közjóléti zöldfelületek hiánya

A meglévő zöldfelületi rendszer – a külterületi erdőkkel, ültetvényekkel, mezőgazdasági területekkel együtt – kondicionáló hatása a település léptékéből és földrajzi helyzetéből következően megfelelő.

Funkcionálisan és esztétikailag azonban hiányok vannak. Ezen a potenciális vonzerőkkel – természetjárás, borturizmus – is rendelkező településen nincs pihenőpark, szabadidős tevékenységek céljait szolgáló terület.

3.5. A terv megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők feltárása

Természeti erőforrás közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelést közvetlenül előidéző tényezők: - mezőgazdasági területek művelésből történő kivonása

- különböző építéssel, mesterséges felület kialakításával járó fejlesztések-
- a meglévő (tervezett) létesítmények környezetre gyakorolt hatása
- a fejlesztések, az erősödő gazdaság, a fejlődő turizmus, a növekvő lakónépesség következtében növekvő vízfelhasználás, szennyvízkezelés, gépjármű forgalomnövekedés

A természeti erőforrásokat erősítő, kedvezőbb környezeti hatást előidéző tényezők:

- a külterületek, mezőgazdasági területek beépíthetőségének szakszerű szabályozása
- az erdőterületek növelése
- a külterületi beépítések műveléshez, alapfunkcióhoz történő szabályozása

3.6. A terv megvalósítása esetén várható hatások, környezeti következmények előrejelzése.

3.6.1.1. A jól azonosítható környezeti igénybevételek vagy terhelések

Föld

A terv a hatályos településrendezési terv szerinti beépítésre szánt területeket kismértékben csökkenti szabályozza és nem tesz javaslatot a termőföld művelésből történő kivonására – beépítésre szánt területté való átminősítésére –.

A beépítésre kerülő alól területekről a humuszos termőréteget a tényleges vastagságnak megfelelően meg kell menteni. Az eredeti rendeltetésnek megfelelő hasznosításig a humuszos talajt deponálni kell, és meg kell védeni az elmosódástól a szél kártételétől. A fejlesztés, beruházás kivitelezési munkái a környező termőterületek hasznosíthatóságát nem zavarhatják és semmilyen módon nem lehetnek a környező területekre károsító hatással.

Levegő

A levegőminőséget befolyásoló jelentős diffúz légszennyező forrás a közúti közlekedés, az abból eredő kipufogó gáz és porszennyezés, valamint a vegetációs időn kívül a fedetlen mezőgazdasági területek szélerezési porzása, valamint a szennyezett burkolt utakon és földutakon történő gépjármű közlekedés porterhelése.

A tervezett erdősítések, fásítások, útépítések a környezeti levegő kondícióját, minőségét tovább javítják, a lakótelkek kötelezően megtartandó, kialakítandó zöldfelületei is jótékonyan befolyásolják a mikrokörnyezet állapotát, levegőminőségét.

Élővilág

A terv az erdősítéssel, az utak menti fásítással, az adottságoknak megfelelő tájhasználat szabályozással, a mozaikos tájszerkezet továbbfejlesztésével, a természeti területek és az ökológiai hálózat elemeinek védelmével, a környezetkímélő mezőgazdasági művelésre történő ösztönzéssel a jelenleginél kedvezőbb helyzetet teremt az élővilág számára, amennyiben betartják a hatályos jogszabályi előírásokat..

Épített környezet

A felülvizsgálat eredményeként elkészült településrendezési eszközök, elsősorban a Helyi Építési Szabályzat alapvetően az épített értékek megőrzését a tudatosan átgondolt fejlesztések megvalósítását szolgálják, különleges figyelemmel Novaj egyedi településszerkezetére.

Örökségvédelem

Az örökségvédelmi hatástanulmány alapján a településrendezési terv tartalmazza a régészeti lelőhelyeket. A településrendezési terv készítése során ezekre a lelőhelyekre, mint kulturális örökségünk részére figyelemmel voltunk és a szabályozás során megfogalmaztuk a védelmet szolgáló intézkedéseket.

A jelenlegi területhasználat a külterületen viszonylag kismértékben veszélyezteti a kulturális örökség ezen elemeit, ezért nem javasoltunk változtatást.

A szántóföldi, ill. szőlőművelés alatt álló azonosított régészeti lelőhelyeken a használat folytatható, de a lelőhely nem károsítható

A terv részét képező örökségvédelmi tanulmány foglalkozik részletesen a régészeti lelőhelyekkel.

3.6.1.2. A környezeti elemek rendszereire, folyamataira, szerkezetére, különösen a tájra, településre, klímára, természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra gyakorolt hatás

Novaj külterületét a Heves Megyei Területrendezési terv teljes egészében térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetbe sorolta. Ennek megfelelően az OTRT-ban szereplő előírásokat, anélkül, hogy azokat a helyi településrendezési terv megismételné, be kell tartani. Ezek az előírások fokozottan védik a táj jellegét, a táj szerkezetét, a meglévő természeti rendszereket. A külterület-szabályozás során – a térségi jelentőségű tájképvédelemre érdekében is – hangsúlyoztuk az adottságokhoz igazodó tájhasználat fontosságát és a tájjelleg megőrzését. A külterületen történő fejlesztések csak a tájjelleg erősítését eredményezhetik

Novaj egyes területeinek Nemzeti Ökológiai Hálózatba sorolása is elősegíti a természeti területek megőrzését, az adottságoknak megfelelő – élőhelyeket gazdagító – mozaikos tájszerkezet, tájhasználat szabályozását. Ennek megfelelően a terv a tájra, ökológiai rendszerre, a biodiverzitásra kifejezetten kedvezően hat.

Az erdőterületek növelése illetve az ültetvény jellegű kertészeti termelésre –szőlő, gyümölcs - való ösztönzés pedig a klímaváltozás elleni védekezés szempontjából is rendkívül fontos. Az erdő kiegyenlítő, víz visszatartó és hőmérséklet-szabályozó szerepe rendkívüli mértékben csökkenteni tudja a mikrokörnyezetben a globális klímaváltozás káros hatásait.

Zajállapotra:

A települési környezeti zajvédelem követelményeit a zaj és rezgés elleni védelme egyes szabályairól szóló 284/2007 (X.29.) Kormányrendelet és a zaj-és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008.(XII.3.) KvVM –EüM együttes rendelet határozza meg. A zajvédelmi övezeti besorolás a területhasználatnak, valamint a közúti közlekedési zaj esetén még az adott közút besorolásának függvénye.

A meglévő gazdasági terület közel esik a lakóterületek déli részéhez, így itt változatlanul csak olyan gazdasági tevékenység támogatható, aminek a kiszolgáló és ügyfélforgalma, valamint az üzemi működése nem okoz a jogszabályban rögzített határértéknél nagyobb zaj- és rezgésterhelést.

A közlekedési eredetű zaj- és rezgésterhelés megengedett zajterhelési határértékeit Novaj lakóterületén -a helyszíni vizsgálatok és becslések alapján,- miután a nagyforgalmú átmenő forgalom elkerüli a települést, a tényleges zajterhelés nem fogja meghaladni.

Az ipari, gazdasági területen a tevékenység úgy végezhető, illetve a telephelyen belüli fejlesztést úgy kell tervezni, hogy a környezetbe jutó zaj, az említett együttes rendeletben előírt zajterhelési határértéket ne haladja meg. Az üzemi eredetű zaj- és rezgésterhelés megengedett zajterhelési határértékei gazdasági területen a vonatkozó jogszabály szerint 60/50 dB nappal/éjjel értékek. A gazdasági területen folytatott tevékenységből eredő zaj és rezgésterhelés nem okozhat a lakóterületeken határérték feletti, zavaró mértékű környezeti hatást. A lakóterületen az üzemi eredetű zajterhelés határértéke 50/40 dB nappal/éjjel értékek. A hatályos tervben szereplő véderdősávokat a zajvédelem szempontjából is meg kell valósítani.

Novaj belterület nincs jelentős zajkibocsátást okozó létesítmény, technológiai berendezés, és az új településrendezési terv sem ad lehetőséget ilyen tevékenység letelepedésére. A településszerkezeti és az egyéb térségi területi, közlekedéshálózati adottságok megfelelőek ahhoz, hogy a belterületen forgalom lassítás megvalósításával zajterhelésből adódó konfliktusok ne alakuljanak ki. Amennyiben a gazdasági területen is lesz védendő létesítmény, úgy a nappali kültéri határérték a védendő létesítmény homlokzatánál 60 dB, a z éjszakai 50 dB, míg a beltéri helyiségek határértékei ennél kisebbek, 45/35 dB nappal/éjjel értékek.

A gazdasági övezeten belüli telephelyeknél az építéshatósági engedélyezés, telephely engedélyezés, illetve a használatbavételi engedélyezésnél minden esetben vizsgálni kell a zaj és rezgésvédelmi határértékek teljesülését.

3.6.1.4. Az érintett emberek egészségi állapotában, valamint társadalmi, gazdasági helyzetében várhatóan fellépő változások

A településrendezési terv megvalósulása, erdőterületek növelése, a természeti értékek fokozott védelme, a borturizmus tudatos fejlesztése, a beépítésre szánt területek kismértékű csökkentése kedvező változásokat eredményezhet a település, a lakosság életében a környezet minőségében.

A terv javaslatai növelik az erdők, a szőlő és gyümölcs területek, a zöldfelületek nagyságát, javítják a környezet minőségét. Amennyiben az emberek egészségi állapota kizárólag ezektől függ, akkor bizonyára javulni fog az egészségi állapot, mindenesre a terv javaslatainak nagy része azt célozza, hogy valóban jobb legyen az életminőség.

A település gazdasági helyzete szempontjából a tervben meghatározott környezet minőségét javító előírások, szabályok megvalósulására szükség van, mert azok szolgálják a lakosság életminőségét, elősegítve a gazdasági lehetőségek bővülését is.

3.6.2. A közvetett módon hatást kiváltó tényezők

3.6.2.1. Új környezeti konfliktusok, problémák megjelenése, meglévők felerősödése

Az előzőekben bemutatott és értékelt nem jelentős hatású környezeti konfliktusokon kívül egyéb környezeti problémák megjelenése nem vetíthető előre és a tervben kidolgozott szabályozás eredményeként a meglévő problémák erősödése sem várható.

3.6.2.2. A helyi adottságoknak megfelelő optimális térszerkezettől, területfelhasználási módtól való eltérés

A településrendezési terv felülvizsgálata eredményeként az általános tájhasználat az adottságoknak megfelelő tájhasználatá alakul át. A beépítésre szánt területeket a történelmileg szervesen fejlődött településszerkezethez igazodóan szabályoztuk, csökkentettük.. Az igénybe vett mezőgazdasági hasznosítású területek mennyiségének csökkentése által megnövelt erdőterület kifejezetten a meglévő történelmi és természeti értékeket tükröző településszerkezetet, tájszerkezetet erősíti.

3.6.2.3. A táj eltartó képességéhez alkalmazkodó, helyi társadalmi-kulturális gazdálkodási hagyományok gyengítése

A terv biztosítja a meglévő mezőgazdasági területek, üzemi létesítmények, azaz a mezőgazdasági használatú területek megmaradását és ösztönöz a korábbi termelési hagyományok magasabb szintű újratemetésére. A terv az optimális területfelhasználatot, az adottságoknak megfelelő fenntartható tájgazdálkodást kívánja segíteni, ezzel ellentétes javaslatot nem fogalmaz meg.

3.6.2.4. A természeti erőforrások megújulásának korlátozása

A terv a természeti erőforrások megújítását és azok fenntartható használatát tartalmazza. A kialakult tájhasználatot figyelembe véve a természeti erőforrások megújítására ösztönöz.

3.6.2.5. A nem helyi természeti erőforrások jelentős mértékű használata vagy a helyi természeti erőforrások más területen való hasznosítása

A nem helyi erőforrások használata – az elektromos energia és a gáz kivételével – nem jellemző. Természetesen a fejlesztésekhez szükséges anyag és technológia más helyről származik de ebben igen csekély a természeti erőforrás így e témakör Novaj környezetével való összefüggése nehezen értelmezhető.

3.7. A környezeti következmények alapján a terv értékelése

A korábban ismertetett környezeti következmények alapján következők állapíthatók meg: Novaj felülvizsgált, módosított településrendezési tervében tervezett területfelhasználát, valamint az új helyi építési szabályzat biztosítja a környezet értékeinek megtartását, a fenntartható gazdálkodás megvalósítását.

A terv megvalósulása esetén, miután az új településrendezési terv számos olyan elemet tartalmaz, amelyek minőségi változást jelentenek, a települési környezet minősége kifejezetten javulhat.

- az erdőterületek növelése
- a beépítésre szánt területek kismértékű csökkentéseése
- a mozaikos, az adottságoknak megfelelő tájhasználat szabályozása

- a természeti területek és a Nemzeti Ökológiai Hálózatba tartozó területek szigorú szabályozása
- a pinceterületek, a borturizmus, lehetőségekhez, igényekhez képest való fejlesztése

4. A terv megvalósulása következtében várhatóan fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vonatkozó javaslatok, a tervben szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése

A terv megvalósulása folyamatosan évek, évtizedek alatt következik be. Ez idő alatt előfordulhatnak olyan nem várt események, válságok, amelyek az egész folyamatot megváltoztatják és átértékelik a mai körülményeket.

Remélhetőleg a megindult gazdasági fejlődést megtörő válság, történelmi konfliktus nem következik be és valóban megvalósul az erdőterületek növekedése, az adottságoknak megfelelő fenntartható tájgazdálkodás.

A terv megvalósulása esetén, ahogy korábban is említettük nem számolunk semmiféle környezetre jelentős mértékű káros hatás kialakulásával, ezért ennek elkerülésére, csökkentésére vonatkozó javaslatot sem fogalmaztunk meg.

A településrendezési tervben szereplő területhasználat és a szabályozás környezeti szempontból kedvező és ezt igazolja az is, hogy nem szükséges biológiai aktivitásszámítás. A lényeg azonban – miután ahogy említettük egy hosszú több éves több évtizedes folyamatról van szó- annak figyelemmel kísérése, hogy a tervezett erdősítés, fásítás, a valóságban és jogilag megvalósul-e.

A tervben beépítésre szánt területként szabályozott és még be nem épült területek beépítésekor kell a HÉSZ-ben és az országos jogszabályokban előírtakat betartani, hogy az építési tevékenység által óhatatlanul bekövetkező ideiglenes károkozás sem táji, sem környezeti szempontból ne jelentsen számottevő, tényleges károkozást.

5. A terv megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan a tervben szereplő monitorozási javaslatok értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

A településrendezési tervekben nincs külön monitoring fejezet. A 314/2012.(XI.8.) Kormányrendeletben csak a településfejlesztési koncepció illetve az integrált településfejlesztési stratégia tartalmi követelményei között szerepel a megvalósítás eszközei és nyomon követése fejezet. Sem a településszerkezeti terv (lásd említett rendelet 4. melléklet), sem a Helyi Építési Szabályzat (lásd említett rendelt 5. melléklet), sem az Alátámasztó javaslat (lásd említett rendelet 3. melléklet) tartalmi követelményei nem tartalmazznak ezzel foglalkozó fejezetet.

Az a javaslatunk, hogy a környezet védelméért felelős államigazgatási szervek – lásd 2/2005 (I.11.) kormányrendelet 3. melléklet – végezzenek ellenőrzést a környezeti szempontból kedvezőnek ítélt változtatások, módosítások megvalósulását illetően. A terv elfogadását bizonyító önkormányzati rendelet kihirdetését követő két év múlva ellenőrizték, hogy a zöldfelületekké, erdővé javasolt területek, megvalósultak-e, a közlekedés kevesebb vagy több terhet ró a környezetre, településre, lakosságra. Azon túl ellenőrizték, hogy van-e intézkedési terv a fasorok, zöldfelületek kialakítására és fenntartására, valamint a meglévő természeti területek, értékek (erdők, vízfolyások, források, élővilág) állapota, környezete minőségileg javult-e, vagy romlott-e.

A környezetvédelem szempontjából fontos elemek, tényezők állapotok változására is ugyanaz érvényes, mint a levegő, a felszíni vizek minőségének változására, vagy a zajterhelés mértékének módosulására. Természetesen ezekhez is kiinduló mérési adatok kellenének, amelyekre lehet hivatkozni. Ezért kellene a környezet védelméért felelős szervek részéről egy méréseken alapuló adatbázis létrehozása, amely adatai ténylegesen összehasonlíthatók a jövőbeni adatokkal, állapotokkal.

6. Közérthető összefoglaló

6.1. A terv céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése

Az 1991. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről 7.§ (1) szerint: „A településfejlesztés és a településrendezés célja a lakosság életminőségének és a település versenyképességének javítása érdekében a fenntartható fejlődést szolgáló településszerkezet és a jó minőségű környezet kialakítása, a közérdek érvényesítése az országos, a térségi, a települési és a jogos magánérdekek összhangjának biztosításával, a természeti, táji és építészeti értékek gyarapítása és védelme, valamint az erőforrások kíméletes és környezetbarát hasznosításának elősegítése.”

A tervezés során többek között figyelembe kellett venni a népesség megélhetését biztosító gazdasági érdekeket, a környezet-, a természet- és a tájvédelem szempontjait, a területtel és a termőfölddel való takarékos gazdálkodást, a tájhasználat, a tájszerkezet és a tájkép formálásának összehangolt érdekeit, különös tekintettel a víz, a levegő, a talaj, a klíma és az élővilág védelmére.

A törvény 9/B.§ szerint: (1) A településrendezés feladata, hogy a település területének, telkeinek felhasználására és az építés helyi rendjére vonatkozó szabályok kialakításával

- a) meghatározza a település összehangolt, rendezett fejlődésének térbeli-fizikai kereteit
- b) a település adottságait és lehetőségeit hatékonyan kihasználva elősegítse annak működőképességét a környezeti ártalmak legkisebbre való csökkentése mellett
- c) biztosítsa a település működéséhez szükséges infrastruktúra-hálózatot, valamint
- d) biztosítsa a település, településrészek megőrzésre érdemes jellegzetes, értékes szerkezetének védelmét.

Novaj településrendezési terve ezen alaptörvény szellemében, az elfogadott településfejlesztési koncepció alapján, a környezet védelmére, az ország, a vidék fejlesztésére kidolgozott koncepciók, stratégiák, törvények, egyéb jogszabályok figyelembe vételével készült el.

A településrendezési terv kismértékben csökkenti a beépítésre szánt területet, növeli az erdők területét, a szabályozással az adottságoknak megfelelő, mozaikos tájhasználat kialakítására törekszik a mezőgazdasági hasznosítással jellemezhető területeken, amely egyformán segíti a gazdálkodást és az élővilág védelmét.

A védett területeket szigorúan szabályozza, és kiemelten érvényesíti a környezetvédelmi és tájvédelmi szempontokat. Novaj külterületének egésze tájképvédelmi szempontból térségi jelentőségű terület övezetébe tartozik, ezért az OTrT szabályait a helyi adottságokhoz igazítva beépítettük a szabályozásba.

Az egész tervezés meghatározó szemlélete az értékvédelem és fenntarthatóság. A tervezők meggyőződése, hogy a településrendezési terv megvalósulása környezeti szempontból kedvezőbb állapotokat eredményez.

6.2. A terv összefüggése magasabb szintű területrendezési tervekkel

A tervezés során figyelembe vettük az OTrT és a Heves Megyei Területrendezési Terv szabályozási övezeteit, előírásait.

6.3. Összességében megállapítható, hogy Novaj településrendezési tervének javaslatai megvalósulásuk esetén többek között a település környezetminőségének javulását eredményezik.

Javul mind a lakókörnyezet környezeti állapota, mind a természeti környezet minősége és kiteljesedhet az adottságokhoz igazodó területhasználat.